

קונטרס השמטות הרמב"ם

ארכיון
מסמכים
224567

האי מרגניתא טבתא דשדר לן הרב דוד עובדיה שליט"א
אחד מרבני עיר צפרו במרוקו. קונטרס "השמטות הרמב"ם"
מהמחבר חסידא קדישא ופרישא הגאון הרב רחמים יוסף אגייני
זלה"ה מאחרוני הרבנים בקהלה הנז' בעל המחבר "לפי ספרי"
ערכים על הלכות שני כרכים גלב"ע אדר התרנ"ג (ראה בספר קהלת
צפרו ח"ד מהרב עובדיה הנ"ל מה שכתב על המחבר בעמוד מ"ז).
הקונטרס הזה יצא לאור בסטנסל ע"י צאצאי המחבר בשנת
ה'תשל"ד וכידוע שהמחבר ז"ל אסף וכתב ההשמטות הנ"ל לקוטי
בחר לקוטי בלי סדר על הלכות הרמב"ם ז"ל. ואפריינן נמטייה
להרב דוד עובדיה שעמד וסדרם לפי הלכות ספר יד החזקה.
הספרים שהשתמש בהם המחבר ז"ל:

חק נתן	לפי ספרי
מגן אברהם	שו"ת הרש"ך
כנסת הגדולה	אורים ותומים
מחנה לוי	הרשב"ץ
מגן גבורים	ראשון לציון לבעל האו"ח הק'
מראה הפנים על הירושלמי	תוס' רעק"א על המשניות
לחם יהודה	פר"ח
כסף משנה	מהרי"ט
משנה למלך	ט"ז וש"ך
תוספות יום טוב	הרדב"ז בלשונות הרמב"ם
רבינו עובדיה מברטנורא	ח"א בחלק נשמת אדם
הב"ח	באר הגולה
מהריק"ש	נוה שלום
שיטה מקובצת	מעש"ר (מעשה רוקח)
נ"י	מוהרי"ק
הלכות יום טוב	פרמ"ג

אוצר החכמה

הגת הש"ס

אמרתי אלקטה נא ואספתי בהשמטות שהשמיט הרמב"ם ז"ל
שזכרו אותם המפרשים ותירצו.

הלכות יסודי התורה

פרק ג' הלכה א'

יוחנן וריק לקיש מחלוקת וכו' ע"ש. והרמב"ם ז"ל
השמיט מכוון ומעון ווילון ושחלקים, וזכר שמים מה
שלא נזכר בדברי ריש לקיש עיין להרב מעשה רוקח
ז"ל שכתב ז"ל ובגמרא מנו מכוון, מעון, וילון, שחלקים
בהדי הנהו, ונראה דרבינו הזכיר אותם שבהם נכללים
כלם כי מעון ומכוון שהוא לשון דירה נכללים בזבול,
ווילון ברקיע, ושחלקים בשמים וק"ל עכ"ל.

הגלגלים הם הנקראים שמים ורקיע וזבול וערבות.

במסכת חגיגה בפ' אין דורשין אמר רבי יוחנן שני
רקיעים הם, שנא' וכו' ר' שמעון בן לקיח אמר שבעה
ואלו הן, וילון, רקיע, שחלקים, זבול, מכוון, מעון.
ערבות, ע"כ. וה' המפרש בהלכות יסודי התורה פ"ג
הלכה א' כתב ז"ל: כשתבונן תמצא שאין בין ר'

פרק ו' הלכה ב"ד

ושבעה שמות הם, השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש, או הנכתב אדני, ואל, אלוה, ואלהים, ואלהי, ושדי, וצבאות, כל המוחק אפילו אות אחת משבעה אלו לוקה... כתב אל"ף למ"ד מאלהים יו"ד ה"א מי—ה—ו—ה אינו נמחק, ואצ"ל י—ה שהוא שם בפני עצמו, מפני שזה השם מקצת שם המפורש הוא, אבל הכותב שי"ן דל"ת משדי צד"י בי"ת מצבאות הרי זה נמחק.

שבועות דף ל"ה ע"א פרק שבועת העדות אלו הן שמות שאינם נמחקים כגון אל מאלהיך, אלקים אלקיכם, אהיה אשר אהיה, אלף דלת ויו"ד ה"י שדי, צבאות הרי אלו אינם נמחקים ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט שם אהיה אשר אהיה הנז' בכריתא וכתב טעות סופר נפל בדבריו א"כ הו"ו טפי מו' שמות והוא לא קאמר אלא ז', ובלאו הכי הו"ו ליהו ח', עיין ומר"ן הכסף משנה ז"ל, שם, ועיין להרב מעשה רוקח ז"ל שם ועיין להרדב"ז ז"ל בלשונות הרמב"ם ז"ל בח"א סי' ל"ד. ובהשגות אמר אברהם אין זה כלום, שלא אמרו אלא באל"ף למ"ד מאלקים, וי"ה מיהו"ה, אבל ש"ד משדי וצ"ב מצבאות, הרי אלו נמחקים ע"כ. וכתב מר"ן ז"ל וז"ל, ויש לתמוה שדברי הראב"ד ז"ל הם דברי רבינו, והיאך כתב עליו זה אינו כלום ע"ש מה שכתב, ועיין בהרדב"ז ז"ל שם.

הלכות דעות

פרק ה' הלכה ד'

אע"פ שאשתו של אדם מותרת לו תמיד ראוי לו לת"ח שינהג עצמו בקדושה ולא יהא מצוי אצל אשתו כתרנגול אלא מלילי שבת ללילי שבת אם יש בו כח.

יבמות דף ס"ב ע"ב ואמר ריב"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלם אהלך וכו'. וכתב מר"ן ב"י ז"ל ביו"ד סימן קפ"ד וז"ל הרמב"ם ז"ל השמיט דין זה וכבר כתב ה"ה בפ"ד שהוא תמה עליו ועל הרמב"ן ז"ל שגם הוא השמיטו בפ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ט' ע"ש. עי' מ"ש

בספרי לפי ספריו אות ת' דבור המתחיל תשמיש המטה ודוק.

הלכה ט'

מלבוש ת"ח מלבוש נאה ונקי. ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא בהן.

פרק במה אשה דף ס"א ע"א אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתיהן, ומנו מר בריה דרבינא, היכי עביד, סיים דימיניה ולא קטר, וסיים דשמאלית וקטר, והדר קטר דימיניה. עוד איתא התם תנו רבנן כשהוא נועל נועל של ימין ואח"כ נועל של שמאל, וכשהוא חולץ חולץ של שמאל ואח"כ חולץ של ימין וכו'. והרמב"ם ז"ל השמיט תרויהו עיין בהב"י ז"ל ש"ע אורח חיים סימן ב' עיין שם באורך.

שם

כתב הטור סי' ב' וכשינעול מנעלים ינעול של ימין תחילה ולא יקשרנו, ואח"כ ינעול של שמאל ויקשרנו, ויחזור ויקשור של ימין, דאר"י כתפילין וכו', ותניא בכרייתא נועל של ימין תחילה הילכך לצאת ידי שניהם וכו' עכ"ל.

וכתב מרן הב"י ז"ל וז"ל אבל הפוסקים השמיטו דין זה, ונראה לי שהטעם משום דסבירה להו דהלכה כרב יוסף דאמר דעביד הכי עבד וכו' מדאמר ר"א חזינא לרב כהנא דלא קפיד, ומשמע דרב אשי כר"כ סבירא ליה, וכיון דבתראה הוא נקטינן כותיה, ואפשר דמטעם זה השמיטו ג"כ הא דתניא התם בפ' במה אשה יוצאה, וז"ל כשהוא חולץ חולץ של שמאל, ואח"כ חולץ של ימין וכו' ע"ש.

והב"ח הקשה על דברי מר"ן הנז' וז"ל שהרי למה שהוכיחו התוספות הא דאמר דעבד הכי וכו' היינו מי שרוצה לחביב של שמאל וכו' לפי זה היה להם להפוסקים לברר שאם ירצה לחבב של שמאל הרשות בידו, רק שיחבב תמיד של שמאל, וכן איפכא עכ"ל עיין שם ועיין להרב נוה שלום שם שישב דברי מרן הב"י עיין שם באורך.

שם

במסכת שבת פרק אלו קשרים דק"ד וא"ר חייא

בר אבא אמר ר' קהם יוחנן כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה, שנאמר וכו' רבינא אמר רבד איתמר ולא פליגי הא בגלימא והא בלבושא. ופרש"י ז"ל בגלימא שהוא עליון, אפילו רבב, בלבושא שהוא תחתון רבד אין, רבב לא, ע"כ, והרמב"ם ז"ל השמיט החילוק דקתני בגמרא בין גלימא ובין מלבושא. ומרן כסף משנה ז"ל לא העיר בזה והלחם משנה הקשה וז"ל דילמא לא חילק רבינו בין לבושא לגלימא לענין חיוב מיתה כדאיתא בש"ס ע"כ וראיתי להרב מעשה רוקח דנחית לתרץ ע"ש.

שם

ולא ינעול מנעלים מטולאים טלאי על גבי טלאי בימות החמה, אבל בימות הגשמים מותר אם הוא עני.

במסכת ברכות דמ"ג ע"ב ואל יצא במנעלים המטולאים, מסיע ליה לר' חייא בר אבא דאמר גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא וכו', והא ר' חייא בר אבא נפיק, אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי, ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגלדא לית לן בה, ובפנתא לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן בה, ולא אמרן אלא בימות החמה, אבל בימות הגשמים לית לן בה ע"כ, ועיין פירוש רש"י ז"ל ועיין בפסקי הרא"ש ז"ל.

והרמב"ם השמיט כל הנהו חילוקים הנאמרים בזה. ומרן הכסף משנה ז"ל לא העיר בזה כלל, וראיתי להרב מעשה רוקח שם שהקשה וז"ל וא"כ קשה דלמה לא הזכיר רבינו פנתא וגילדא שחלוקים בדינם, וחילוק בין אורחא לביתא, ואפשר שקיצר במובן, דכיון שחילק בין ימות החמה לימות הגשמים מוכרח דהטעם משום בימות הגשמים הטיט מכסהו כמ"ש רש"י ז"ל א"כ מנה נשמע דתחת הרגל שאינו נראה הטלאי על גבי טלאי וגם אינו נרגש היתר, וכן נמי בביתו כיון שאין בני אדם רואים אין כאן קפידא ואפשר עוד דלא הוה גריס להו והראשון עיקר עכ"ל.

ואשר אני אחזה לי דטעמו של רבינו שהשמיט הנהו חילוקים הוא, דכיון דאשכח דהאי ענינא איתא נמי במסכת שבת דקי"ד ע"א ולא איתמר התם כל הנהו דהכא, פסק כדאיתא במסכת שבת, דהכי איתא התם אמר רב חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, גנאי הוא וכו' והא ר"ח בר חנינא נפיק, אר"א בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי ע"כ, ובחר רבינו במאי דאיתמר הכא,

אוצר החכמות

והוסיף עליה החילוק דנראה בעינו מהתם, ועיין בפסקי הרא"ש ז"ל דהביא כמה חילוקים, ולא פסק כ"א חילוק אחד ע"ע. עוד נראה לעניות דעתי דרבינו פסק כפי דורו דראה והבין דבדורו כל החילוקים גנאי לתלמיד חכם כמו שאנו רואים בדורינו וזה פשוט וברור.

אוצר החכמות

פרק ו' הלכה ז'

הרואה חבירו שחטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה להחזירו למוטב... עד שיכהו החוטא.

מסכת ערכין פ"ג הרואה חבירו שחטא וכו' ופסקו הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות פרק ו' הלכה ז' וז"ל הרואה חבירו שחטא וכו' מצוה להחזירו למוטב וכו' עד שיכנו החוטא וכו' ע"כ. והלחם משנה ז"ל הקשה וז"ל למה לא הזכיר רבינו אפילו תלמיד לרב ע"כ. וראיתי להרב מעשה רוקח ז"ל שם שכתב על דברו, ואחר המחילה רבה לא קשי מידי, שכבר ביארו בפרק ה' מהלכות תלמוד תורה כי שם ביתו, וז"ל ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו למדתנו רבינו וכו' ומה שלא חש להזכירו גם כאן הדבר ברור, דכיון דאופן התוכחה של התלמיד לרב אינה כאשר ידבר איש אל רעהו וכו' עיין שם.

אוצר החכמות

הלכות תלמוד תורה

פרק ב' הלכה ז'

אחד מבני מבוי שביקש להעשות מלמד אפילו אחד מבני החצר אין יכולין שכניו למחות בידו.

כתב מעשה רוקח שם וז"ל אין להקשות דלמה השמיט רבינו האי דאמרינן התם דאין להשכיב בית לספר מתא, ופרש"י ז"ל מלמד תינוקות העיר וכו', דיש לומר דסבירא ליה כהתוספות שהקשו על פירוש רש"י ז"ל וכתבו דהיינו כותב שטרות העיר, וכן פסק רבינו פ"ו מהלכות שכנים עכ"ל.

פרק ד' הלכה א'

וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה... אמרו חכמים אם הרב דומה למלאך ה' צבאות

תורה יבקשו מפיהו אם לאו אל יבקשו
תורה מפיהו.

וכתב הרב מעשה רוקח ז"ל שם וז"ל וקשה
דבפרק ב' דמסכת חגיגה פריך לרבי מאיר דלמד תורה
מאחר וכו' ופריך קשו קראי אהדדי, ומשני הא בגדול
הא בקטן והיכי סתם רבינו ולא פירש דהיינו בקטן.
ועיין במפרשים ז"ל. ומה שנראה לעניות דעתי דרבינו
ס"ל דלא קיימא הך תירוץא בש"ס, ולרבי מאיר דוקא
הוא דתריץ הכי תדע וכו' עיין שם באורך. ולדידי נראה
לי פשוט דטעם רבינו דהשמיט האי חילוק דקטן וגדול
משום דאחסור דרי, ואפילו גדול שבגדולים יטעה אחרי
הרב שאינו הגון, על כן סתם ולא חילק, וזה פשוט.
ואפשר שקדמני שום מפרש בזה, ודו"ק.

פרק ה' הלכה ד'

וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה...
ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה וכן
חכם שהגיע להוראה ואינו מורה...ועליו
נאמר ועצומים כל הרוגיה

בפ"ק דע"ז כל תלמיד שלא הגיע וכו' ועליו נאמר
כי רבים חללים הפילה, ואם הגיע להוראה וכו' עליו
נאמר עצומים כל הרוגיה, ואמרינן נמי התם ועד כמה
עד ארבעים שנים והא רבא אורי, בשוין ע"כ. ופרש"י
ז"ל ועד כמה הוי ראוי להוראה, עד ארבעים שנים
משנולד, והא רבא אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים
שנים, התם בשוין כשאין בעירו גדול ממנו ע"כ.
והרמב"ם ז"ל פסקו בהלכות תלמוד תורה פרק ה'
הלכה ד', וכתב מר"ן הכסף משנה ז"ל וז"ל וכתב הר"ן
ז"ל שאין תלמיד חכם רשאי להורות כל זמן שיש בעיר
גדול ממנו אם לא הגיע לארבעים שנה, אבל אם אין
בעיר גדול ממנו מורה, כרבא דאורי וכו'. ותמהני
מהרמב"ם ז"ל שכתבה לזו בפ"ה מתלמוד תורה ולא
חילק בין ארבעים לפחות מהם, ובין שוין ליש גדול
ממנו, וכן יש לתמוה על הרי"ף ז"ל וכו', עיין שם מה
שתירץ מר"ן ז"ל, ועיין להרב לחם משנה ולהרב פרי
חדש ז"ל ועיין להרב מעשה רוקח ז"ל ודוק.

הלכה ו'

ולא יכנס עם רבו למרחץ.

במסכת פסחים פרק מקום שנהגו דף נ"א ע"א תנא

תלמיד לא ירחץ עם רבו, ואם רבו צריך לו מותר ע"כ.
ופרש"י ז"ל ואם רבו צריך לו שישמשנו במרחץ שרי.
והרמב"ם השמיט הא דאם רבו צריך לו מותר, וכתב
מר"ן כסף משנה ז"ל וז"ל ולא חשש רבינו לכתבו כאן,
לפי שסמך על מה שכתב להלן, וז"ל הרב המובהק
שרצה למחול ע"כ וכו' ועיין להרב מעש"ר מה
שהקשה על מר"ן ז"ל ועיין שם מה שתירץ ודוק.

הלכה ז'

וחייב לעמוד מפני רבו משיראנו מרחוק
מלא עיניו עד שיתכסה ממנו ולא יראה
קומתו ואח"כ ישב.

במסכת קידושין דף ל"ג ע"ב אמר רבי אלעזר כל
תלמיד חכם שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע, ואינו
מאריך ימים, ותלמודו משתכח, שנאמר וטוב לא יהיה
לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר אינו ירא מלפני
אלוקים וכו' ע"ש. ופרש"י ז"ל וטוב לא יהיה לרשע,
אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב, אלמא תלמודו
וכו' ולא יאריך ימים אלא כצל, מאי טעמא מפני שאינו
ירא וכו' ע"ש. הרא"ש ז"ל כתבה בפסקיו, והרמב"ם
ז"ל השמיטה ולא ידעתי למה.

פרק ו' הלכה ב'

אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ ולא
בבית הכסא שנאמר תקום והדרת כימה
שיש בה הידור.

שם הא בבתי גואי, הא בבתי בראי, ופרש"י ז"ל
בתי גואי מקום שבני אדם עומדים ערומים, והא דרבי
שמעון ברבי, בתי בראי מקום שעומדים לבושים,
דהתם מקום היתר הוא ע"כ. והשמיט הרמב"ם האי
דאמר בגמרא, הא בתי גואי הא בבתי בראי, ועיין מר"ן
הכסף משנה ז"ל, ועיין הרב מעש"ר ז"ל שם.

פרק ז' הלכה ג'

וכיצד מתירין הנידוי או החרם אומר לו
שרוי לך ומחול לך.

וכתב מר"ן ז"ל כתב הרמ"ך ז"ל צריך עיון למה
לא הזכיר דלופקירותא אינו יכול להתיר עד לאחר 30
יום אפילו יפייס לבעל דין, והיה לו להזכיר נמי כי נדוי

שלנו כנזיפה שלהם עכ"ל. ויש לומר דסבר רבינו שאם פייס לבעל דין מתירין לו מיד, דהכי משמע בפרק קמא דחולין גבי ההוא טבחא דאתפקר ברב טובי בר מתנא עכ"ל ע"ש. ועיין להרב מעש"ר שהקשה עוד וז"ל קשה, למה לא הזכיר רבינו דין הנזיפה שאמרו בפרק אלו מגחלין, דנזיפת נשיא היא שלושים יום, וכל שאר תלמידי חכמים שבעה ימים, והיינו דוקא בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ הנדוי הוא שבעה ימים, והנזיפה יום אחד לכד, וכמו שכתב הרי"ף ז"ל והרא"ש ז"ל שם בפסקיו וכו' וצריך עיון עכ"ל.

הלכה י"ב

מי שנידוהו בחלום אפילו ידע מי נידוהו צריך עשרה בני אדם ששונין הלכות להתירו מנידויו, ואם לא מצא טורח אחריהם עד פרסא לא מצא מתירים לו אפילו עשרה ששונים משנה, לא מצא מתירין לו עשרה שיודעים לקרות בתורה, לא מצא מתירין לו אפילו עשרה שאינן יודעין לקרות, לא מצא במקומו עשרה מתירין לו אפילו שלשה.

מסכת נדרים דף ח' ע"א, אמר רב יוסף נידוהו בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו וכו' אמר ליה רבינא לרב אשי ידע מאן דשמותיה מהו דלישרי ליה, אמר ליה לשמותיה שויה שליח וכו' להתיר לו לא שויה שליח, אמר ליה ר"א לר"א שמתוה ושרו ליה בחלמיה מאי, אמר ליה כשם שאי אפשר לבר בלא תבן וכו' כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים ע"ש. וכתב מר"ן הכסף משנה ז"ל וז"ל ואין לתמוה למה השמיט רבינו הא דקאמר בגמרא ליתבי בפרשת דרכים ויהיב וכו' דהיינו דרבינו מפרש לומר שעל ידי כן יקבץ עשרה דמתנו כדי שיתירו לו, ולא למימר שנתנת שלום מעלה ומורדת, כמ"ש המפרשים עכ"ל. כונתו רצויה דרבינו לא השמיט הא דליתבי בפרשת דרכים, שהרי כתב וטורח עד פרסה כמ"ש מר"ן גופיה בדיבור שאחר זה ע"ש. אלא השמיט האי מילתא ויהיב להו שלמא דוקא, וכתב מר"ן ז"ל דרבינו סבר נתנת שלום אינה מעלה ואינה מורדת, ומשום הכי השמיטה. ומכל מקום אם לא תועיל לא תציל אפילו להגן מן היסורין כמ"ש הר"ן ז"ל מאי טעמא קא תני לה בש"ס, דלא הוה ליה בש"ס לומר אלא ליזיל וליתבי בפרשת דרכים עד

דמקלעי ליה וכו'. איך שיהיה איך העלים מר"ן ז"ל עין קדשו מלהקשות על הרמב"ם ז"ל שהשמיט הא דאמר ליה ר"א לר"א וכו' וצריך עיון. אחר זה ראיתי להרב מעשה רוקח ז"ל שנתעורר בזה וכתב ומהתימא מהמפרשים ז"ל שלא נרגשו מזה וצריך עיון עכ"ל. עוד כתב הרב הנ"ז שוב אחר זמן שמעתי שהקשה כן הרב מעיל שמואל ז"ל, וכתב דרבינו סמך אמה שכתב בפרק "מהלכות זכיה ומתנה וז"ל הרי שהיה וכו' דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, ודוחק עכ"ל, וכבר העיר הרב על זה שהוא דחוק וצריך לי עיון.

ולדידי נראה דדברי הרב מעש"ר ז"ל לא ניתנו ליאמר כלל ועיקר לפי דאי אתית להכי דדברי חלומות וכו' אעיקרא דדינא פירכא, דא"כ אפילו נתנדה בחלום נימא דברי חלומות וכו' אלא ודאי דלענין ממון הוא דאמרינן דברי חלומות וכו' אבל לענין זה אמרינן מעלין ומורידין, דהא מתענין על חלום רע אפילו בשבת, ולא אמרינן דברי חלומות וכו'.

הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים

פרק ב' הלכה ח'

נגמר הדין מוציאין את כל אדם לחוץ ושואלים את הגדול שבעדים ואומרים לו אמור מה ששמעת בפירוש והוא אומר... והעד השני אף אני כמותו שמעתי.

וכתב מרן ז"ל (כסף משנה) וז"ל ואהא דתנן אומרים לו אמור מה ששמעת בפירוש, פריך בירושלמי ואמרי' ליה גוף? ומשני. אלא אותו השם שאמרת שבפניכם קלל וכו' קלל, כלומר מזכיר שם בן ד' אותיות ואומר השם הזה הזכיר המגדף וקלל אותו וקלל בו, כלומר יכה יוסי את יוסי, ולא ידעתי למה לא כתב רבינו זה עכ"ל. ועיין מה שכתב התוספות יום טוב ועיין מ"ש רבינו מראה הפנים בירושלמי פרק ארבע מיתות הלכה ה' בד"ה ואמרינן ליה גוף וכו'. וראיתי להמעש"ר ז"ל שתירץ כמו שכתב הרב תוספות יום טוב ז"ל שכתב וז"ל זכיתי ומצאתי כדברי בתוספות יום טוב טוב תהילות לאל ית', ואחר המחילה רבה ולשמחה מה זו עושה, דהרב מראה הפנים שדא נרגא בדברי התוספות יום טוב, עיין שם.

פרק ג' הלכה ז'

ישב לו קוץ ברגלו לפני עבודת כוכבים...

נתפזרו לו מעות בפניה לא ישוח ויטלם
מפני שנראה כמשתחוה לה אלא ישב ואחר
כך יטול.

התם, וצריכא דאי תנא קרן כו' אבל מעות וכו' ואי
תנא מעות וכו' ואי תנא הני תרתי משום דליכא סכנה,
אבל מעין דאיכא סכנה דאי לא שתי מיית אימא לא,
צריכא ע"כ. ופירש רש"י ז"ל דמיית בצמא. דמשמע
דאפילו איכא סכנה שימות בצמא אסור, והרמב"ם ז"ל
השמיט זה, ועיין להמעש"ר ז"ל.

1234567

הלכה ז"ח

ישב לו קרן ברגלו לפני עבודת כוכבים לא
ישוח ויטלנו מפני שנראה כמשתחוה לה...
פרצופות המקלחות מים בפני עבודת
כוכבים לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני
שנראה כמנשק לעבודת כוכבים.

מסכת ע"ז פ"ק ד"ב ע"א וז"ל ישב לו קרן בפני
ע"ז לא ישחה ויטלינה, מפני שנראה כמשתחוה לע"ז,
ואם אינו נראה מותר, נתפזרו לו מעותיו וכו' מפני וכו'
מעין המושך המים לפני ע"ז לא ישחה וישתה מפני
וכו' ואם וכו' פרצות המקלחים מים לכרכין לא יניח
פיו על פיה וישתה מפני שנראה כמנשק לע"ז ע"כ.
ועוד קתני מאי אינו נראה אלימא וכו' אלא אימא אם
אינו כמשתחוה לע"ז מותר ע"כ ופרש"י ז"ל שפונה
אחריו או צדו לצד ע"ז ע"כ. והרמב"ם ז"ל פסקה
והשמיט בבא דמעין המושך וכו' וגם השמיט הא
דקתני ואם אינו נראה מותר, ועיין להכסף משנה ז"ל
מה שכתבה בזה. ועיין להרב מעשה רוקח שם מה
שכתב על דבריו ועיין להרדב"ז ז"ל בלשונות הרמב"ם
ז"ל סי' ט"ז עיין שם באורך.

הלכה יו"ד

אסור לעשות צורות לנוי.

כתב הרמב"ם ז"ל שם הלכה יו"ד וז"ל אסור
לעשות צורות לנוי וכו' וכתב מרן הכסף משנה ז"ל
וז"ל ומיהו קשה למה לא הזכיר רבינו דלהתלמד שרי
וצריך עיון. וכתב הרב מעש"ר ז"ל וז"ל, ואפשר דכיון
דרכינו פירש שלגוי דוקא אסור, שמע מינה דלהתלמד
שאינו לנוי שרי וכו', והפר"ח ז"ל כתב דרכינו סמך

אמה שכתב פ"ב מהלכות סנהדרין דאין מעמידין
בסנהדרין אלא היודעים ג"כ קצת משאר חכמות כגון
דרכי המעוננים והכלי עבודה זרה וכו' עכ"ל.

פרק ד' הלכה ב'

אין העיר נעשית עיר הנדחת עד שיהיו
מדיחיה מתוכה ומאותו השבט... ועד
שיהיו מדיחיה שנים או יתר על שנים... וכן
אם הדיחיה נשים או קטנים או שהדיחה
יחיד... אין דנין בה דין עיר הנדחת.

כתב הרב מעשה רוקח ז"ל וז"ל והפר"ח ז"ל
והרמ"א ז"ל הקשו ולא ידעתי למה השמיט מה שנאמר
התם בפרק חלק דק"א ע"ב, תנו רבנן יצאו הן ולא
שלוחן ע"כ. ופרש"י ז"ל הן ולא שלוחן אבל אם הדיחו
על ידי שליח כיחידים הם בסקילה וממונם פלט ע"כ.
ואפשר דרבינו רמז במה שנאמר לקמן דין ה', אין
עושין עיר הנדחת עד שידיחיה מדיחיה, בלשון רבים
וכו' דלא הוה ליה למימר אלא עד שידיחיה, ומדכתב
מדיחיה בדיוק, רצה לומר לאפוקי על ידי שליח, ועיין
עליו שם שנרגש ג"כ ממה שהשמיט רבינו בעגלה
ערופה ויצאו זקנין ויצאו הם ולא שלוחן ע"ש.

הלכה ט'

שיירא העוברת ממקום למקום אם עברה
בעיר הנדחת והודחה עמה, אם שהתה שם
שלושים יום נהרגים בסייף וממונם אבד.

משנה בסנהדרין דק"א ע"ב, החמרת והגמלת
העוברת ממקום למקום הרי אלו מצילין אותה ע"כ.
ופרש"י ז"ל מדכתיב את כל יושבי, מכלל דשיירא של
חמרין וגמלין העוברת ממקום למקום מצילין מדכתיב
את כל וכו' דשיירא וכו' שנשתהו בעיר שלושים יום,
אם רוב אנשי העיר הודחו וחמרין וכו' משלימין
המיעוט ועושין אותו רוב ומצילין עליהם שאין ממונם
אבד, אלא נדונים כיחידים וגורמים נמי לעשות אותה
עיר הנדחת אם משלימים לה לעשות רוב, אלא הא
פשיטא טפי, דחמרת וגמלת אין דעתן מעורבת עם בני
העיר להיות נדונים עמהם ע"כ. ועיין להרב פ"מ שכתב
טעם אחר, וז"ל אלא דתנא אזכותא קא מהדר עכ"ל.
ועוד אמרין התם דק"ב החמרת וכו' והודחו עמה, אם
נשתהו שם שלושים יום בסייף וממונם אבד ע"כ ע"ש.

שטס, כתב וז"ל המחובר לקרקע בין כך ובין כך מותר שנאמר תקבוצ, פרט למחוברים. ומכאן למד הרמב"ם ז"ל מה שכתב שם ור"ל דשעיר הראש במחובר הוזכר בגמרא התם דף קי"ב ע"א דמותר, כדאמר רבא שם, והבעיא היה הכא בביכרין של חיות ושל עופות ושל דגים, אם ג"כ כעין מחוסרין חשיבי, מפני שהם מחוסרין צידה, וכן בעוף הטס, והרמב"ם ז"ל לא הזכיר מזה, משום דמשמע בתוספתא מחוסרין. דוקא קאמר, אבל אלו אינם מחוסרין אלא קביצה ע"כ. ואני בער ולא אדע דלפי זה היה לו להרמב"ם ז"ל לימא בפירושא דביברי דגים ועופות וחיה טעונים שריפה עם עיר הנדחת, כיון שהיא בעיא בירושלמי ולא איפשיטא ודוק.

פרק ז' הלכה ג'

לפיכך אם הי' בעור סימן שיודע בו שזה העור תקרובת עבודת כוכבים היא כגון שהיו עושים שקורעים קרע עגול כנגד הלב ומוציאים הלב הרי כל אותן העורות שהן כך אסורין בהנאה וכן כל כיוצא בזה.

משנה במסכת ע"ז פרק ב' דכ"ט ע"ב וז"ל אלו דברים של ע"ז אסורין איסור הנאה, היין והחומץ וכו' ועורות לבובין, רשב"ג אומר בזמן שהקרקע שלו עגול אסור, משוך מותר ע"כ. ושם דף ל"ב ע"א איתא תנו רבנן איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד חלב וקדור כמין ארוכה, יש עליו קורט דם אסור, אין עליו קורט דם מותר, אמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור, אימא מלחו העברתו, ע"כ. ועיין פירוש רש"י ז"ל. וכתב מר"ן ז"ל לפי שאין דרכן לעשותו לעבודה זרה משוך, ואסיקנא הילכתא בגמרא כרשב"ג ע"כ. וכתב המעש"ר ז"ל וז"ל והשתא יש לתמוה על רבינו שהוא ז"ל פסק כרשב"ג וכו' וכיון דהך ברייתא אתיא כותיה אמאי השמיט חילוק קורט דם ומליחה דליכא מאן דפליג אהך ברייתא, והיא קושיא על רבינו ועיין שם שתירץ באורך. וחזי הוית בירושלמי אמתניתין מייתי סימן אחר לידע אם העור נקרע מחיים או לאחר מיתה וז"ל עורות לבובין רבי ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג, כיצד הוא עושה, קורעה עד שהיא בחיים ומוציא לבה לע"ז, כיצד הוא יודע, רב הונא אמר בשעה שקורעה עד שהיא בחיים העור נשלל ונעגל, לאחר שחיטה הוא נמשך, ע"כ. ופירש הפ"מ וז"ל כיצד הוא יודע אם מחיים נעשה הנקב ולע"ז הוא.

והרמב"ם ז"ל כתב מאי דאיתמר בבביתא, והשמיט מאי דאתמר לענין הצלה, דמשלמת להציל ממון כיחידים. ותמה עליו מר"ן הכסף משנה ז"ל והשאר בצריך עיון ע"ש. ועיין להמעש"ר דתריך יתיה בטוב טעם ודעת עיין עליו.

הלכה י"ב

שער הראש בין של אנשים בין של נשים שבה מותר בהנאה אבל של פאה נכרית הרי הוא מכול שללה ואסור.

במסכת סנהדרין דקי"ב ע"א אלא אמר רבא בפאה נכרית, היכי דמי אי דמחובר לגופה כגופה דמי, לא צריכא דתלי בסיכתא, כנכסי צדיקים שבתוכה דמי ואבד, או דילמא כיון דעיילא ונפקא כלבושה דמי, תיקו ע"כ ופירש רש"י ז"ל גדיל של שערות דעלמא שעושים לנוי, קא מבעיא ליה לרבא אם של צדקניות הוי מחובר בגופה שנקשר בה, כגופה דמי, וכשם שאין שורפין מלבושים שעליהם, שהרי צדקניות הן, כי אין שורפין אותו גדיל, דתלי בסיכתא אי תלתא אותו גדיל ביתר ואינה קשורה בו עכשיו, כיון דעיילא ונפקא רגילה לקושרה תדיר אעפ"י שלא קשרתו עכשיו, כל מקום שיהיה שם נידון כמלבוש שעליה, דכל שעתא ושעתא דעתה עליה וכשאר מלבושין דמי. והרמב"ם ז"ל היה לו לחלק בין אם הוא על ראשה דמותר בהנאה, ואם תלוי ביתד הוא אסור, משום דהויה בעיא דלא איפשיטא, דבמילתא דאיסורא אזלינן לחומרא, ועיין להמעש"ר ז"ל מה שתירץ ע"ש. ודרך אגב חזי הוית בירושלמי פ"ג ה"ז דאיתא התם בעי ר"ח שער הצדקניות וכו' ופשיט התם, וכתב מהריק"ו בשורש ק' דדרכו של הרמב"ם ז"ל לפסוק כפשיטות דירושלמי אע"ג דבבבלי לא נפשטה, עיין להרב מראה הפנים שם, ד"ה נשמענה מן הדא ע"ש.

הלכה י"ג

פירות המחוברין שבתוכה מותרין שנאמר תקבוצ ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קבוצ ושריפה... והוא הדין לשער הראש.

ירושלמי פרק ל"ח הלכה ו' היו שם ביכרין של חיה ושל עופות ושל דגים, עוף שהוא טס למעלה מעשרה ע"כ. ובמראה הפנים ד"ה היו שם ביכרים עוף

או לא, הוא נשלל נכוץ שפתו ונשאר עגול, ואם לאחר שחיטה, הוא נמשך ע"כ. וזה הסימן הוא להחמיר, דאפילו אם לא מצאו עגול דאם נכוץ אסור, והרמב"ם ז"ל לא הביא חילוק זה. והרא"ש ז"ל בפסקיו פסק להא דקורט ומליחה, ולא הביא הא דירושלמי ע"ע.

הלכה ח'

המוצא כלים ועליהם צורת חמה ולבנה ודרקון... הרי אלו אסורין.

המורה נבוכים

מסכת ע"ז דף מ"ג ע"א, רבנן איזהו צורת דרקון פי' ר' שמעון בן אלעזר כל שיש לו ציצין בין פרקיו מחויר"א בין פרקי צואר ע"כ. ופירש רש"י ז"ל ציצין תרגם של סנפיר, ל"א לשון שערות, פרקיו חוליותיו ע"כ. אמר רב חמא בר חנינא הלכה כרשב"א, ופירש רש"י הלכה כרשב"א שאם אין לו ציצין מותר ע"כ. ופסק הרא"ש ז"ל להא דרשב"א ודר"א ע"ש והרב ברטנורא ז"ל בפ"ג מ"ג כתב וז"ל צורת דרקון, צורת נחש שיש לו ציצין וקשקשים כדג, ואומרים שהיא צורה לתלי הלבנה והיתה נעבדת וכו' עכ"ל. ועיין התוספת יום טוב דיבור המתחיל שם ד"ה צורת ע"ש, וכן פסק מרן ביו"ד סי' תמ"א ס"ג וז"ל וכן דרקון והוא דומה לנחש, ויש כמין סנפירין בין פרק חוליות שבצואר ע"כ. ועיין שפתי כהן, סעיף קטן ט' עיין שם. והרמב"ם ז"ל השמיט דברי רשב"א ור"א עיין שם. ומרן לא העיר על זה כלל, ועיין להרב מעש"ר מ"ש על זה עיין שם באורך, וראיתי בירושלמי שם לא שנו. אלא דרקון, הא כל הנחשים לא, איזהו דרקון כל שציצין מצוארו, החלק מותר ע"ש. ובוזה הגדיל התימה על הרמב"ם ז"ל, והרב מעש"ר אם היה רואה הירושלמי לא כתב מה שכתב. וראיתי להרב פרי מגדים ז"ל שנרגש בזה וכתב שם בדיבור המתחיל איזהו דרקון וז"ל שם ע"א כרשב"א. והרמב"ם ז"ל סתם שם וכתב ועליהם צורת חמה ודרקון, נראה דסתם דרקון הוא כך, כדפירש רשב"א, וכל חילוקי דינים כדלקמן רחוש ועליו דרקון ודרקון בשיש לבוש לא זכרו הפוסקים מזה ע"ש.

ירושלמי מס' עכו"ם פ"ג ה"ו לוי אמר אסור למערה, לא אסרה לבית, מה בין בית למערה? אמר ר"ח בי ר' הלל בית היה לו שעת תלישא, מערה לא היה לה שעת תלישא ע"כ. והרמב"ם ז"ל לא זכר החילוק שבין הבית למערה עיין להרב מראה הפנים במה שכתב שם, ובסוף דבריו כתב וז"ל והרי המערה בכלל המשתחוה לקרקע עולם, ע"ש.

הלכה ג'

ישראל שזקף לבינה להשתחוה לה ולא השתחוה לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה אסרה בהנאה.

ירושלמי מסכת עבודה זרה פרק קמא הלכה ה' תני אם היתה חבילה מותר, וכמה היא חבילה, רבי יהודה בן בתירא אומר חבילה של לבונה אין פחות מחמשה מינין, אם היה כומר אסור, רופא מותר ונגר מותר, תגר חשוד אסור. ועיין להרב מראה הפנים ד"ה הרופא מותר שכתב וז"ל, והרמב"ם ז"ל לא כתב מכל זה כלום ע"כ.

הלכה ד'

בית שבנאו העובד כוכבים מתחלה שיהא הבית עצמו נעבד וכן המשתחוה לבית בנו הרי זה אסור בהנאה.

ירושלמי מסכת עבודה זרה פרק ג' הלכה ו' לוי אמר המשתחוה לבית אסור, למערה לא אסרה. מה בין בית למערה, אר"ח כדברי הלל, בית היה לו שעת תלישה, מערה לא היה לה שעת תלישה ע"כ. והרב מראה הפנים ד"ה מערה וז"ל הרמב"ם ז"ל לא זכר מחילוק שבין בית למערה. ואף דלכאורה טעמא דמסתבר הוא, ואפשר הואיל ובמעילה שם לא חילקו בין בית למערה. דמנין שבשניהם אין מועלין בהם, והוא הדין הכא דהחמירו באיסור ע"ש דחילקו בין בית למערה ע"כ ע"ש.

פרק ט' הלכה א'

שלשה ימים לפני חגם של עובדי כוכבים אסור ליקח מהם ולמכור להם.

ירושלמי ע"ז פרק א' ה"א תני עבר ונשא ונתן עמו

פרק ח' הלכה א'

המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה, חפר בה בורות שיחין ומערות לשם עבודת כוכבים אסרה.

אותה עבודת כוכבים שבאותו המקום לעולם.

מסכת ע"ז די"ד ע"א אמר רבי יונה אר"ז א"ר זביר וכו' תרנגול למי מותר למכור לו תרנגול לבן? תרנגול לבן למי אסור וכו' תנן די"א וכו' עיין שם באורך עד ע"ב, והרמב"ם ז"ל השמיט כמה חילוקי דינים שנאמרו בזה עיין פ"ט ועיין למרן הכ"מ שם וע"ע להרב מעשה רוקח שם.

הלכה ט"ו

עובד כוכבים שעשה לבנו או לבתו משהתאסור ליהנות מסעודתו... ואם עשה סעודה אחרת מחמת הנישואין אפילו לאחר שלשים יום אסור עד שנים עשר חדש.

ע"ז ד"ח ע"א תניא רבי ישמעאל אומר ישראל שבחוץ לארץ עובדי ע"ז וכו' וכיצד גוי שעשה משהתאסור וכו' ואפילו אוכלין משלהם וכו' כל תלתין יומין בין אמר לו מחמת הילולא וכו' אסור, מכאן ואילך אי אמר לו וכו' ואי לא שרי וכי אמ"ל מחמת הילולא עד אימת? אמר רב פפא עד י"ב ירחי שתא והא רבי יצחק בריה משרשיא איקלע לבי ההוא גוי לבתר י"ב ירחי שתא, ושמועיה דאודי, ופירש ולא אכל, שאני רבי יצחק דאדם חשוב הוא עכ"ל, ולא פסק הרמב"ם להא דאדם חשוב אפילו לבתר וכו'. ומר"ן הכ"מ ז"ל לא הרגיש בזה, ועיין להמעש"ר ז"ל שם, ועיין מר"ן ש"ע יו"ד סי' קנ"ב ס"א, ועיין הש"ך ז"ל סק"ב, ועיין הט"ז ז"ל סק"ג שהניח הדבר בצריך עיון.

הלכה ט"ז

בת ישראל לא תיניק את בנה של עובדת כוכבים מפני שמגדלת בן לעבודת כוכבים.

מסכת ע"ז דכ"ו משנה, בת ישראל לא תילד וכו' בת ישראל לא תינק וכו'. ובגמרא איתא בשכר שרי, ומשום איבה, סבר ר"י למימר אולודי עכו"ם בשבתא שרי משום איבה, אמר ליה אב"י יכלה למימר לה דידן דמנטרי שבתא וכו' סבר ר"י למימר אנוקי בשכר שרי משום איבה, אמר ליה אב"י יכלה למימר לה, אי פנויה היא בעינא לאנסובי, אי אשת איש היא קא מזדהמנא באפי גברא ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט הא דאמר אב"י ז"ל הרב כסף משנה מימרא דר"י שם, ושם אמרו

מותר, ר"י בר אחא ר' יוסי בשם ר"י ואפילו ביום אידו, ותני כן בד"א בנכרי שאינו מכירו אבל מכירו מותר, מפני שהוא כמחניף להם. תני נכנס לעיר ומצאן שמחים שמח עמהם, מפני שאינו אלא כמחניף להם עכ"ל. והתוספות בריש פרקין הביאו לזה, וכתב מראה הפנים וכן הרא"ש ז"ל הביאו לזה וכו' והרמב"ם ז"ל לא הביא מכל זה ע"ש.

הלכה ב'

כותי ששלח דורון לישראל ביום חגו לא יקבלנו ממנו ואם חשש לאיבה נוטלו בפניו ואינו נהנה בו עד שיודע לו שזה הכותי אינו עובד כוכבים ואינו מודה בה.

מסכת ע"ז ד"ו ע"ב ההוא מינאה דשדר ליה דינרא קוסדאנה לר"י נשיאה ביום אידו, והוה יתיב קמיה ר"ל אמר היכי איעביד, אשקליניה אזיל ומודה, לא אשקליניה הויא ליה איבה, אמר ליה טול וזורק אותו לבור בפניו, אמר ליה כ"ש דהויא ליה איבה? כלאחר יד הוא דקאמינא ע"כ. ופסקו מר"ן ז"ל ביו"ד סי' קמ"ח ס"ה וז"ל וכן גוי ששלח ביום אידם דורון לישראל לא יקבלו ממנו, ואם חשש משום איבה מקבלו ויזרקנו בפניו לבור או למקום האבד כלאחר יד עכ"ל. והרמב"ם ז"ל השמיט הך דיזרקנו בפניו לבור כלאחר יד. וכתב מר"ן הכסף משנה ז"ל ולפיכך יש לתמוה על רבינו שסתם וכו' שלא יהנה בו, ולא פירש שצריך לאבדו בפניו ע"כ. ועיין הש"ך ז"ל סק"ה והט"ז ז"ל סק"ה ותן לבך על דבריהם ושקוד עליהם.

וראיתי בירושלמי שמייתי עובדא הדין וכו' והכי איתא התם בפ"א ה"א חד דוקינר אוקיר לר' יודן נשייא חד דיסקיס מלא דינרים, נסב חד מנהון ושלח ליה שארא, שאל לר' שמעון בן לקיש אמר לו יוליך הנאה לים המלח ע"כ. וכתב הרב מראה הפנים ד"ה חד דוקינר וכו' וז"ל היינו עובדא דגריס התם דף הנ"ז ההוא מינאה דשדר וכו' וקאמר ליה התם ר"ל טול וכו' כלאחר יד. והרב כסף משנה תמה וכו' ואפשר דלענין זה סמך על מה שכתב הכא דר"ל לגדור הדבר הוא דבקש ולחומרא הוא דקאמר ליה הכי עכ"ל.

הלכה ו'

דברים שהם מיוחדין למין ממני עבודת כוכבים שבאותו מקום אסור למכור לעובדי

ביניקה אפילו בשכר לא, דאי פנויה וכו' ושם אמרו עוד דבשבת אפילו בשכר אסור להוליד, דיכולא למימר לה ישראלית דמנטרא וכו'. ותמהני למה לא כתבו רבי עכ"ל. עיין להרב המעש"ר ז"ל שם וז"ל, ובאמת דין זה הביאו רבינו פ"ב מהלכות שבת הלכה י"ב להדיא, ודחיקא ליה מילתא לומר דאישתימיט למרן ז"ל דין זה וכו', אם לא שנאמר בדוחק וכו' עיין שם, עיין הרב שיירי כנסת הגדולה חלק אורח חיים דף ק"ך ע"ד שהביא תמיהת מר"ן הרב כסף משנה וכתב עליו גם הוא בהלכות שבת בפ"ב כתבו בפירוש, ע"ש.

הלכות תשובה

פרק ב' הלכה א'

אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעובר בו ואפשר בידו לעשות ופירש ולא עשה מפני התשובה.

יומא דף ו' היכי דמי בעל תשובה? אר"י כגון שבאה לידו עבירה פעם ראשונה ושניה וניצול הימנה ע"כ. ופסקה הרמב"ם ז"ל אלא דהשמיט הא דקתני פעם ראשונה ושניה דמשמע דבפעם ראשונה די, וז"ל כיצד הרי שבא על אשה בעבירה, ולאחר זמן נתיחד עמה והוא עומד באהבתו וכו' ופירש ולא עבר, זהו בעל תשובה גמורה וכו' ומרן הכסף משנה ז"ל לא העיר בזה. והרב מעש"ר ז"ל שם כתב וז"ל שוב ראיתי להרי"ף ולהרא"ש ז"ל דלא גרסי ראשונה ושניה, משמע דבפעם אחת סגי, וא"כ לא קשה ולא מידי, דכן היתה גירסת רבינו, וכן כתב הרב לחם רב ז"ל ומהר"ם בן חביב ז"ל עכ"ל.

פרק ג' הלכה ח'

שלשה הן הנקראים אפיקורסין, האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם, והמכחיש נבואתו של משה רבינו, והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם.

ומרן הכסף משנה כתב וז"ל ומכל מקום קשה לי דבגמרא אמרו התם מאי אפיקורוס רב ור"ח אמרי זה המבזה ת"ח וריב"ל אמר זה המבזה חברו בפני תלמיד חכם, וצריך טעם למה השמיטם רבינו, וכתב במקומן מה שכתב עד כאן דבריו.

פרק יו"ד הלכה ה'

מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, ואין ממחין בידי עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום, ושואלים בשלומם ואפילו ביום חגם מפני דרכי שלום.

בריתא בפרק הניזקין דס"א ע"א תנו רבנן מפרנסין עניי נוכרים עם עניי ישראל, מפני דרכי שלום, ומקברין מתי נכרים וכו' ומבקרין חולי נכרים וכו' מפני דרכי שלום, ע"כ. ואיתא בירושלמי שם הלכה ט' עיר שיש בה גוים וישראלים מעמידים גבאי גויים וגבאי ישראל וכו' ומבקרין וכו', וקוברין וכו' ומנחמים וכו' ומכבסין וכו' מפני דרכי שלום עכ"ל. והרמב"ם ז"ל השמיט הא דאיתא התם דקוברין וכו' וגם השמיט הא דאיתא בירושלמי, ומר"ן הכסף משנה ז"ל לא העיר על זה ע"ש. והרב מעשה רוקח ז"ל העיר בזה, עיין שם באורך.

פרק י"א הלכה י"ב

הלוחש על המכה וקורא פסוק מן התורה... לא די להם שהם בכלל מנחשים וחוכרים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה שהן עושין דברי תורה רפואת גוף ואינן אלא רפואת נפשות שנאמר ויהיו חיים לנפשך.

פרק חלק, אלו שאין להם חלק לעוה"ב וכו' ר' עקיבא אומר אף וכו' והלוחש על המכה ואומר כל המחלה וכו' כי אני ה' רופאך. ואתמר עלה בגמרא

הלכה ח'

שלשה הן הכופרים בתורה, האומר שאין התורה מעם ה'... וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה... והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו.

וכתב מר"ן הכסף משנה בפרק חלק, תנן ואלו שאין להם חלק וכו' וכתב הרב שיירי כנסת הגדולה תנן שם אבא שאול אומר אף ההוגה השם באותיותיו ויש לתמוה שהשמיט זה, ואי אפשר לומר שרבינו ז"ל סובר שאין הלכה וכו' דהא בפרק קמא דע"ז מקשינן על הא דאמרין דר' חנינא בר תרדיון היה הוגה וכו' והיכי עבד הכי והא תנן וכו', אבא שאול אומר וכו' ואם אינה הלכה מאי קושיא וכו'. ואולי שהרמב"ם ז"ל סבר שאין הלכה כאבא שאול, ובפרק קמא דעבודה זרה שהקשו וכו' מכל מקום איסורא מיהא איכא. אלא שאין זה נכון דהיה לו להרמב"ם ז"ל להשמיענו איסורא עכ"ד.

פרק ג' הלכה ו'

צואת האדם וצואת כלבים וחזירין בזמן שיש בתוכן עורות וכל צואה שריחה רע כגון אלו אסור לקרות קריאת שמע כנגדן, וכן כנגד מי רגלים של אדם, אבל מי רגלים של בהמה קורין כנגדן.

ובהשגות. כתב הראב"ד ז"ל וז"ל צואת האדם וצואת הכלבים וכו' עד קורין כנגדן, כתב הראב"ד, זה הרב דרכו להיות סומך על הירושלמי. וכאן לא סמך, כי שם אמר מי רגלים של חמור הבא מן הדרך אסור לקרות כנגדן, וכן צואת התרנגולים האדומים, עכ"ל. ועיין בית יוסף סי' ע"ט ודוק.

הלכה ט'

וכן אם כפה כלי על הצואה או על מימי רגלים אף על פי שהן עמו בבית הרי אלו כקבורין ומותר לקרות כנגדן.

ברכות בסוף פרק מי שמתו דף כ"ה ע"ב תנו רבנן וכו' אמר רב יוסף בעאי מיניה מרב הונא מטה פחות

משלשה פשיטא דכלבוד דמי ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, מהו? אמר ליה לא ידענא וכו'. בעיא זו השמיטה הרמב"ם ז"ל ועיין בית יוסף אורח חיים סי' פ"ט בסוף הסימן ודוק.

הלכה יו"ד

נתן רביעית מים לתוך מי רגלים של פעם אחת מותר לקרות עמהן בתוך ד' אמות.

ברכות דף כ"ה ומי רגלים עצמן עד שיטיל לתוכן מים, וכמה מים יטיל לתוכן, כל שהוא, רבי זכאי אומר רביעית. אמר רב נחמן, מחלוקת לבסוף אבל בתחילה כל שהוא, ורב יוסף אמר מחלוקת לכתחלה, אבל לבסוף דברי הכל רביעית ע"כ. והרמב"ם ז"ל בפרק ג' מהלכות ק"ש השמיט האי פלוגתא דרב נחמן ור"י. והרב בית יוסף ז"ל כתב וז"ל, ופסקו הרי"ף והרשב"א והרא"ש ז"ל דאפילו קדמו מים למי רגלים לא אמרינן קמא קמא בטיל, אלא לעולם בעינן רביעית וכדאמר רבי זכאי. וכ"ד רבינו שכתב ולא חילק עכ"ל. וכן כתב בבית יוסף. וכדו חזית להרב ראשון לציון ז"ל במ"ד לדף כ"ה ע"ב שכתב וז"ל, וקשה אמאי לא פסק הרמב"ם ז"ל אם קדמו המי רגלים וכו' כיון דאתפליגו בה אמוראי. וגם הרי"ף ז"ל שדרכו לסתום דבריו, כאן פירש לא שנא בתחלה לא שנא בסוף, והרמב"ם ז"ל מדקדוק לשונו משמע שקדמו מי רגלים ואחר כך נתן מים, ומינה שאם קדמו מים לא צריך רביעית כתנא קמא דרבי זכאי, דיחיד ורבים וכו' דאמרין קמא קמא בטיל, ור"י לנפשיה הוא דעביד, אלא דקשה אמאי לא אשמועינן דהאי דינא בפירוש דאם המים קדמו לא בעינן רביעית, וי"ל מדי דהוה יין נסך דאמרין ממלא אדם כל היום כולו וקמא קמא בטיל ושרי. ולא הוצרך הרמב"ם ז"ל לפרשה עכ"ל.

ג' הלכה י"ג

צואה עוברת כגון שהיתה שטה על פני המים אסור לקרות כנגדה, ופי חזיר כצואה עוברת דמי ואסור לקרות כנגדו עד שיעברו ממנו ארבע אמות.

ברכות דף כ"ה ע"א אמר רב פפא פה חזיר כצואה עוברת דמי, פשיטא, לא צריכה אע"ג דסליק מנהרא עכ"ל. והרמב"ם ז"ל לא כתב אף על גב דעלה מן

כל העוסקים בהספד פטורין מקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה. ומעשה היה והפסי' רבותי' לק"ש ולתפילה, והתנן אם יכולין להתחיל ולגמור, מתניתא ביום ראשון, מה דתני תנא ביום השני ע"כ. והביאו הרב בית יוסף ז"ל באור"ח סי' ע"ב וכתב בסוף דבריו, והרמב"ם ז"ל לא הזכיר דברי הירושלמי הזה כלל ע"כ ודוק.

הלכות תפלה

פרק ג' הלכה ה'

תפלת המוספין זמנה אחר תפלת השחר עד שבע שעות ביום.

מסכת ע"ז דף ד' ע"ב אמר רב יוסף לא ליצלי אניש צלותא דמוספי בשלוש שעי קמייתא דיומא, ביומא קמא דריש שתא ביחיד, דילמא כיון דמפקיד דינא, דילמא מעייני בעובדוי ודחפו ליה מידחי. אי הכי צבור נמי, דציבור נפישא זכותיהו, אי הכי דיחיד דצפרא נמי לא, כיון דאיכא צבורא דקא מצלו, לא קא מידחי, ע"כ. ופסקה הטור בסימן תקצ"ה ומרן בש"ע שם ס"ח, והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל השמיטוהו, וכבר תמה עליהם הרב נוה שלם, בדברי קדשו ע"ד ז"ל והרי"ף וכו' השמיטו דין זה ולא כתבוהו ולא ידעתי למה עכ"ל ע"ש מה שהאריך בענין זה.

פרק ד' הלכה י"ח

וכן אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך מריבה ולא מתוך כעס אלא מתוך דברי תורה.

ברכות פרק אין עומדין דף ל"א ע"א, אין עומדין להתפלל לא מתוך דין וכו'. תנו רבנן, אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק וכו' ע"ש. והרמב"ם ז"ל השמיט עצבות ועצלות ע"ש. והרב כסף משנה ז"ל לא העיר בזה ועיין הרב מעשה רוקח ז"ל שכתב ז"ל ורבינו השמיט דין עצבות וכו' כנראה שלא היה בגירסתו וכן הרא"ש והרב"י ז"ל נראה שלא גורסין כן, וכן משמע בירושלמי להאי ברייתא ולית בה עצבות ועצלות. ומכל מקום מסתברא דיש ליזהר וכו' עיין שם.

הנהר. וכתב הכ"מ ז"ל שם ורבינו כתב סתם פי חזיר בלי שום חילוק, וממילא משמע, דמהיכא תיתי לן לפלוגי, ע"כ. ואני בער ולא אדע דתלמודא איצטריך לאשמועינן האי חידושא, דאי לאו הכי לא ידעינן מדעתין, דבגמרא הקשה פשיטא. ופירש"י ז"ל דפי חזיר אינו בלא צואה? ומשני לא צריכה האי מימרא אלא לאשמועינן מילתא דלא פשיטא לן דהיינו דסליק מנהרא, משום דלא נטעי לאכשורי לקרות כנגדו וזה פשוט. ונראה לי דהרמב"ם ז"ל סתם לן גם עליו תפול קושית פשיטא, ומוכרחין לומר לא צריכה וכו' כנ"ל. ועיין המעש"ר שם וז"ל יש ללמוד מכאן דאפילו אחר שנשחט ומת, דאיסוריה קאי ופשוט, ורבינו השמיט אע"ג דסליק מנהרא, וכו'. ע"ש שהסכים לדברי מרן ז"ל, ומה שנראה לענ"ד כתבתי. ומכל מקום תמיהה לי מ"ש דאפילו נשחט ומת באיסוריה קאי דמה לימוד הוא זה, וכי כיון שנשחט נרחץ פיו מהצואה? והוא מצואתו לא רוחץ וכדקאי קאי ודוק.

הלכה ט"ז

וכל גוף האשה ערוה לפיכך לא יסתכל בגוף האשה כשהוא קורא ואפילו אשתו ואם הי' מגולה טפח מגופה לא יקרא כנגדה.

טפח באשה ערוה, אמר רב חסדא שוק באשה ערוה, אמר שמואל קול באשה ערוה, אמר רב ששת שער באשה ערוה, וכתב הרב בית יוסף ז"ל סי' ע"ה וז"ל והשמיט קול ושער, משום דמשמע ליה דלשמוע ולהסתכל קאמר, ולא לענין קריאת שמע, וכמו שכתב הרא"ש ז"ל בקול. ודקדק לומר אם היה מגולה טפח מגופה לרמוז למה שנתבאר בסמוך, ידידה ופניה וכל מקום שאין דרך לכסותו שרי, דהא לא שייך לומר מגולה, אלא במקום שדרכו להתכסות ע"כ ודוק.

פרק ד' הלכה ה'

היו עסוקים בהספד והגיע זמן קריאת שמע בזמן שהמת מוטל לפניו נשמטים אחד אחד וקוראין וחוזרין להספד, אין המת מוטל לפניו כל היום קורין קריאת שמע והאבל יושב ודומם.

ירושלמי פרק מי שמתו הביאו הרא"ש ז"ל וז"ל

פרק ד' הלכה ה'

ולא יאחזו כלים ומעות בידו.

ברכות פרק מי שמת תנו רבנן לא יאחזו תפילין בידו וספר בזרועו ויתפלל, ואמר שמואל סכין ומעות וקערה וככר וכיוצא בהם, ועיין מר"ן בית יוסף והרמב"ם ז"ל שלא זכר ככר דודאי אינו נכלל בלשון כלים. עיין להרב מעשה רוקח ז"ל שם.

פרק ה' הלכה יו"ד

כריעה כיצד המתפלל כורע חמש כריעות בכל תפלה ותפלה, בברכה ראשונה בתחלה ובסוף, ובהודי' בתחלה ובסוף, וכשגומר התפלה כורע ופוסע שלש פסיעות לאחריו, וכשהוא כורע נותן שלום משמאל עצמו ואח"כ מימין עצמו ואח"כ מגביה ראשו מן הכריעה... במה דברים אמורים בהדיוט אבל כהן גדול כורע בתחלת כל ברכה ובסוף כל ברכה.

ברכות דף ל"ד אלו ברכות שאדם שוחה בהם, באבות תחילה וסוף, ובהודאה וכו' ואם בא לשוח בסוף כל ברכה מלמדין אותו שלא ישחה ע"כ. וכתבו התוספות דיבור המתחיל מלמדין וכו' משום דמחזי כיוהרא עיין עליו. והרמב"ם ז"ל בהלכות תפילה פרק ה' הלכה י' השמיט הך דאם בא לשחות וכו' ועיין מ"ש הרב מעש"ר ז"ל שם.

הלכה י"ב

כל הכריעות האלו צריך שיכרע בהן עד שיתפקקו כל חליות שבשדרה.

ברכות דף י"ב ע"ב רב ששת כי כרע כרע כחזרא, וכי זקיף זקיף כחויא ע"כ. ופירש רש"י ז"ל כחזרא, שבט ביד אדם וחובטו כלפי מטה בבת אחת. זקיף כחויא, בנחת, ראשו תחילה ואח"כ גופו, שלא תראה כריעתו עליו כמשוי, כחויא כנחש הזה כשהוא זוקף עצמו מגביה הראש תחילה ונזקף מעט מעט ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט האי מילתא דרב ששת. ועיין המעש"ר ז"ל בהלכות תפילה פרק ה' ה"י ובסוף דבריו כתב וז"ל שוב ראיתי להרב מעיל שמואל שנרגש וכו'.

וכתב ריש לומר דרב ששת דעביד הכי ממידת חסידות, אבל לא מן הדין, עכ"ל, ואין בדבר זה להעלות ארוכה למה דהשמיטה הרמב"ם ז"ל דמכל מקום הוה ליה לכתוב וממדת חסידות צריך לכרוע כחזרא ולזקוף כחויא. אלא נראה דרב ששת הוא דוקא דהוה עביד הכי וכל האמוראים שהיו בדורו פליגי עליה בהא, וכן מוכח לישנא דתלמודא, רב ששת כי הוה כרע וכו' דהוא לבדו היה נוהג כן ודוק. ומר"ן הכסף משנה לא העיר בזה כלל.

פרק ח' הלכה ב'

ומצוה לרוץ לבית הכנסת שנאמר ונדעה נרדפה לדעת את ה'.

ברכות דף ח' כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס להתפלל בה נקרא שכן רע ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו שנאמר וכו' עד כאן. והרמב"ם פסקו והשמיט הך ולא עוד אלא שגורם וכו', ולא ידעתי למה, ולא ראיתי כעת מי שדבר זה.

הלכה י"א

אין ממנין שליח צבור אלא גדול שבציבור בחכמתו ובמעשיו, ואם הי' זקן הרי זה משובח ביותר, ומשתדלין להיות שליח ציבור אדם שקולו ערב ורגיל לקרות.

תענית דף ט"ז ע"א אין מורידין לפני התיבה וכו' ופרקו נאה ושפל ברך ומרוצה לעם, ובקי לקרות בתנ"ך ולשנות במדרש ובהלכות ובאגדות כתב הרב שיירי כנסת הגדולה ז"ל בהגהת הטור סי' ג"ן וז"ל וברייא מסיימת ורגיל לקרות במדרש וכו' ומייתי לה הרי"ף בהלכות, והטעם למה השמיטו רבינו והרא"ש והטור ז"ל, עיין בספר משפט צדק ח"א סי' י"ח עכ"ד.

פרק ט' הלכה ב'

וכל מי שיגמור תפלתו עם הציבור יפסיע שלש פסיעות לאחריו ויעמוד במקום שהגיע אליו בעת שיפסע.

פרק הוציאו לו דף נ"ג ע"ב אמר רבי יהושע בן לוי המתפלל צריך שיפסע ג' פסיעות וכו' אמ"ל ר'

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר
בחר כו'.

וכתב הרב המעש"ר ז"ל וז"ל ורבינו לא הזכיר
כאן שחזור המברך ברוך ה' המבורך וכו' כדי לכלול
עצמו וכו' גם בריש פרק ט' לא הזכירו רבינו, שוב
מצאתי לרבינו בפרק ה' מהלכות ברכות שהזכירו, ואם
כן צריך לומר שסמך אמה שכתב שם וכו' ודוק.

הלכות תפילין ומזוזה וס"ת

פרק ג' הלכה י"א

וצריך שיגיע החריץ של תפילין של ראש
עד מקום התפר, ואם הי' החריץ ניכר כדי
שיהיו ארבעה ראשין נראה לכל ואע"פ
שאין החריץ מגיע למקום התפר כשרות
ואם אין חריץ ניכר פסולות.

מנחות פרק הקומץ רבה דף ל"ד ע"ב ואם כתבן
בעור אחד והניחן בארבעה בתים יצא, וצריך שיהא
ריוח ביניהם דברי ר' וחכמים אומרים אינו צריך, ושזין
שנותן חוט או משיחא בין כל אחד ואחד, ואם אין
חריץ ניכר פסולות. כתב הרב בית יוסף ז"ל סי' ל"ב
וז"ל והרמב"ם ז"ל השמיט הא דכתבן בעור א' והניחם
בד' בתים וצריך טעם. למה, עכ"ל.

פרק ד' הלכה י"ג

כל הפטור מקריאת שמע פטור מתפילין...
מצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה
עליו פטור מן התפילין, כהנים בשעת
העבודה והלויים בשעה שאומרים השיר על
הדוכן וישראל בשעה שעומדים במקדש
פטורין מן התפלה ומן התפילין.

סוכה פ"ב חתן ושושביניו וכל בני חופה פטורים
מן התפלה ומן התפילין וכו'. הרמב"ם ז"ל לא כתב
דחתן פטור מן התפילין. וכתב ב"י סי' ל"ח וז"ל
ואפשר שהוא בכלל מה שכתב מצטער, ומי שאין דעתו
עליו נכונה פטור מן התפילין ע"כ.

שם אמר רבי חנינא בן עקיבא, כותבי ס"ת תפילין
ומזוזות פטורים מן התפילה ומן התפילין וכו' והביאה

מרדכי כיון שפסע ג' פסיעות לאחוריו התם אבעי ליה
למיקם, משל לתלמיד הנפטר מרבו, אם חוזר לאלתר
דומה לכלב ששב על קיאו, ע"ש. והרמב"ם ז"ל שם
השמיט האי מילתא דרב מרדכי דאיבעי ליה למיקם
דלא להוי ככלב שב וכו' ועיין להרב מעשה רוקח ז"ל
שם, ולא זכרו מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ט' הלכה
ב'. וכתב המעש"ר ז"ל שם מסכת יומא וכו' והם הם
דברי רבינו, הרי הרב המעש"ר גופיה הביא זה ודוק.

פרק יו"ד הלכה י"ד

טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת
משלים תפלתו ואינו צריך לחזור.

ברכות דף ל"ג ע"א בעא מניה ר"ח מר"ש טעה
בזו ובזו מהו (פירוש אם לא הבדיל בתפילה וגם לא
הבדיל על הכוס) אמר לו טעה בזו ובזו חוזר לראש
ע"כ. ופירש רש"י ז"ל חוזר לראש, לתפלה ולכוס ע"כ.
והביא הטור סי' רצ"ד עיין שם. ומר"ן הרב ב"י ז"ל
שם תמה על הרמב"ם ז"ל וז"ל ולא ראיתי להרמב"ם
שהזכיר זה ולא ידעתי למה עכ"ל. וכן ראיתי להרב
המעש"ר ז"ל שכתב בפ' יו"ד הי"ד וז"ל וקשה, ואמאי
לא הזכיר רבינו דין טעה בתפלה וגם טעה בכוס דחוזר
לתחלת התפילה לא בפרק זה ולא בפרק כ"ט מהלכות
שבת וכו' עיין שם באורך.

פרק י"א הלכה ח'

היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני
פתחים לא יעשנה קפנדריא

מגלה דף כ"ט ע"א בית הכנסת אין עושין אותה
אפנדריא אמר רבי אבהו אם היה שביל מעיקרא שרי,
אמר רב נחמן בר יצחק על מנת שלא לעשותו
אפנדריא, מותר לעשותו וכו' ע"כ. והרמב"ם ז"ל
השמיט ההיא דרבי אבהו וההיא דרב נחמן בר יצחק
ואפשר וכו' עיין שם, ועיין להרב מעשה רוקח ז"ל שם.

פרק י"ב הלכה ה'

כל אחד ואחד מן הקורין פותח ספר תורה
ומביט למקום שהוא קורא בו, ואח"כ
אומר ברכו את ה' המבורך וכל העם עונין
ברוך ה' המבורך לעולם ועד וחוזר ומברך

הטור בסי' ל"ח. וכתבה הב"י ז"ל שם, והרי"ף ז"ל כתב ברייתא זו, אבל הרמב"ם ז"ל השמיטה, ואיני יודע למה, ואפשר וכו' ע"כ.

הלכה כ"ה

ואם הניחן כלי בתוך כלי מותר להניחן תחת מראשותיו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו כדי לשמרן.

ברכות דף כ"ה ע"ב, דתניא בית שיש בו ספר תורה או תפילין אסור לשמש וכו' או להניחם כלי בתוך כלי וכו' אמר רבא גלימא אקמטרא ככלי בתוך כלי ע"כ. ופירש רש"י ז"ל אקמטרא ארגז של ספרים ככלי בתוך כלי, דהא גלימא לאו כליין הוא ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט הך מימרא דרבא, וכבר תמה עליו הרב המעש"ר ז"ל שם הלכה ז' וז"ל, ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין גלימא אקמטרא דמקרי כלי בתוך כלי, אף שהגלימא אינו כלי כמו שאמר רש"י ז"ל. ומדבריו יש להוכיח נמי דגלימא על גבי גלימא לא מקרי כלי בתוך כלי, דדוקא בדאיכא כבר כלי אחד גמור אז מקלינן בגלימא אף שאינו כלי, אבל בשתי גלימות לא, וכן פסק הרב ב"י ז"ל. ולרבינו צריך לומר בדוחק דחשיב ליה וכו' ע"ש.

אחר המחילה רבה, שותא דמר לא ידענא, אעיקרא מה שכתב משם רש"י ז"ל אף שהגלימא אינו כלי וכו' ורש"י לא כתב כן, אלא דהא גלימא לאו כלי הוא ע"ש, ולשון רש"י ז"ל מוטעה וצ"ל יהא גלימא לאו כליין הוא ופשוט דכיון דאינו כליין שפיר דמי דאי הוה כליין אפילו עשרה אינם אלא אחד כדאמר אב"י, ואם כן כל שכן וקל וחומר שני גלימות שאינם כליין ופשוט, ועוד מאי טעמא צריך הכיסוי שיהא כלי, ועוד מהיכן משמע ליה דגלימא אינו כלי, ומקרא מלא דבר לא יהיה כלי גבר על אשה, ולפי דעתו אשה מותרת ללבוש גלימא דלא אסרה תורה אלא כלי, וזה אינו כלי, והרב בעל הטורים באורח חיים סי' ר"מ במקום גלימא כתב טלית, וז"ל פירש טליתו על גב ארגז חשוב כלי בתוך כלי, ומ"ש בשם הרב"י ז"ל אדרבא משם מוכח דגלימא הוי כלי, רק אינו כליין, ומשום הכי שרי. וז"ל הרב ב"י שם זה לשון הראב"ד בעל נפש בית שיש בו ספרים וכו' עד שיתנם כלי בתוך כלי, ויהיה העליון כלי שאינו כליין כגון גלימא על קמטרא וכו' הרי דקרי לגלימא כלי, ובחד שאינו כליין סגי, ובלבד שיהיה

העליון וכו' וכ"ש אם שניהם אינם כליין ודוק.

פרק ו' הלכה ג'

אכסדרה והוא המקום שיש לו שלשה כתלים ותקרה אע"פ שיש לה שני פצימין ברוח רביעית פטורה מן המזוזה.

מסכת מנחות דף ל"ג ע"א אמר אמימר האי פתחא דאקנא חייב במזוזה, אמר ליה ר"א לאמימר והא לית ליה פצימין, אמר ליה עדי פצימו, ע"כ. ופירש רש"י ז"ל דאקנא בקרן זוית של בית. והא לית ליה פצימין מזוזות אלא ראשי הכותלים, עדי הרי, כלומר אלו ראשי הכתלים הן הן פצימין, עכ"ל. וכתב הרב המעש"ר ז"ל בהלכות מזוזה בפרק ו' הלכה י' וז"ל, ורבינו השמיט שאם יש בקרן זוית וכו' משום דמילתא דפשיטא היא ע"כ. ואני שמעתי ולא אבין דאדרבא ר"א דפריך לאמימר והא לית פצימין סבר דכיון שאין לה פצימין פטורה ואמימר הוא המחדש לו דראשי כתלים הן הן פצימין, וא"כ מילתא דא דאין לה פצימין אינה פשוטה כלל, והיה לו להרמב"ם ז"ל להעתיקה ולבאר אעפ"י שאין לה פצימין ראשי כתלים הן הן פצימין דהיינו החידוש שחידש אמימר.

עוד כתב הרב הנ"ז וז"ל, אי נמי משום דלא שכיחא, דקימא לן בעירובין פתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי, והראשון נראה יותר עכ"ל. ואני אומר דהראשון אינו נראה כלל אחר המחילה, וגם את השני אינו נראה בעיני, דכיון דבגמרא אתמר לצד שנעשה פתח זוית, לא היה לו להשמיטו ודוק.

פרק יו"ד הלכה ג'

ספר תורה שבלה או שנפסל נותנין אותו בכלי חרש וקוברין אותו אצל תלמידי חכמים וזו היא גניזתו.

מגילה דף כ"ו ע"ב ואמר רבא ספר תורה שבלה גונזין אותו, אצל תלמיד חכם, ואפילו שונה הלכות כלומר. אפילו לא שמש תלמידי חכמים בתלמוד אלא במשניות וברייתות ע"כ. וז"ל הרמב"ם ז"ל הלכות ספר תורה פרק י' הלכה ג' ספר תורה שבלה וכו' וקוברין אותו אצל תלמיד חכם וכו' והשמיט הך דאפילו שונה הלכות. ומר"ן הכסף משנה ז"ל לא העיר בזה. ועיין למעש"ר שם.

הלכות ציצית

הוצאת חכמי
1234567

פרק א' הלכה י"ח

וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר.

פרק התכלת דף ל"ח ע"ב דאמרי בני ר"ח גרדומי תכלת כשרים, וכמה שיעור גרדומים אמר בר המדורי אמר שמואל כדי לענבם, איבעיא להו כדי לענבן כלהו בהדדי, או דילמא כל חד וחד לחודיה, תיקו עכ"ל. והרמב"ם ז"ל השמיט האי בעיא ולא פסקה, לא לחומרא ולא לקולא, והרב בית יוסף ז"ל סי' י"ב כתב וז"ל, וכתב הרא"ש ז"ל כיון דבעיין לא איפשיטא אזלינן בה לחומרא. אבל הר"ף והרמב"ם ז"ל לא הזכירו זה, וטעמא משום דס"ל דשיעור זה אינו אלא מדרבנן, דאלו מדאורייתא בכל דהו סגי, והכי נקטינן היכא דלא אפשר, אבל היכא דאפשר טוב לחוש לדברי הרא"ש ז"ל עכ"ל. ומכל מקום לא אפרק מחולשא, דהוה ליה להרי"ף ז"ל להביא הבעיא ולימא עלה כיון שהיא מדרבנן אזלינן בה לקולא, וגם הרמב"ם ז"ל הוה ליה לפסוק אותה בפירוש לקולא, ואנן נימא בטעמיה דהיא מדרבנן ודוק.

שם

פרק התכלת דף ל"ח ע"ב, בעי רב אשי, אלימי דלא מענבי, ואי הוה קטיני הוה מענבי מאי, אמר ליה ר"א בריה דרבא, כל שכן דמנכר מצותיהו ע"כ. ופירש רש"י ז"ל אלמי, עבים, ואי הוה קטיני הוה מענבי מאי, דקים הוה מענבי דארוכים הם כל כך אבל מפני עוביין הוה קטנים לענוב, כל שכן דכשרים דהא ארוכים הם כדי עניבה, וכל שכן כשהם עבים דמנכר מצותיהו טפי עכ"ל. וכתב הרב בית יוסף ז"ל שם דהרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו עיין שם מה שכתב בזה.

שם

ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסולה.

כתב הרב בית יוסף ז"ל ובלבד שלא תהא מופסקת, שיהו כל חוטיה שלימים עכ"ל ומשמע דאיצטריך למתני ובלבד שלא תהא וכו' משום דסלקא דעתך אמינא אעפ"י שנפסק בעודו בכנף הראשון כיון

שנשתייר בו כדי עניבה והיה כשר בעודו שם גם כשקבעו בכנף שני ליתכשר, קמ"ל, דכיון דתחלת קביעתו בכנף זה הוי בחוט מופסק, אעפ"י שיש בו כדי עניבה ופסול. ותימה דא"כ למה לא כתבו הרמב"ם ז"ל ורבינו ירוחם ז"ל דין זה, ואי אפשר לומר סתם מפרשים בהיפך, דלא אתא למעוטי אלא היכא דאיגרדס ולא נשתייר בו כדי עניבה, דלא תימא כיון דמכח כנף אחר אתי לתכשר, קא משמע לך, דכל שכן הוא, אם במקומו אעפ"י שתחלת קביעתו שם, היה בכשרות, עם כל זה פסול בכנף שני שתחלת קביעתו בפסול על אחת כמה וכמה.

הלכות ברכות

פרק ג' הלכה ב'

אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה.

ברכות דף ל"ז ע"א הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה ע"כ וכתב מר"ן ז"ל הכסף משנה וז"ל וצריך עיון למה לא כתב רבינו דין כוסס את האורז ע"כ, ועיין להרב מעש"ר ז"ל מה שכתב שם.

הלכה יו"ד

אורז שבישלו או שעשה ממנו פת בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף בורא נפשות.

שם דף ל"ז ע"א הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה, טחנו אפאו ובשלו וכו'. והרמב"ם ז"ל השמיט רישא דקתני הכוסס, והכסף משנה לא העיר מזה, והרב ראשון לציון כתב וז"ל הרמב"ם ז"ל השמיט דין זה דהכוסס, וטעמא משום דסמך על מה שכתב בריש פרק ה' וז"ל על פירות הארץ והירקות מברכין בתחלה בורא פרי האדמה ולבסוף בורא נפשות רבות ע"כ. ואורז בכלל פרי הארץ עכ"ל.

פרק ז' הלכה י"ב

הביאו להם מים לנטילה כל שמברך ברכת המזון הוא נוטל ידי תחלה.

פרק שלשה שאכלו דף מ"ו ע"ב כיצד סדר הסיכה

0234567 תר"ח

שהארץ הרחיב בענין זה, ובתוך דבריו כתב והרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו דין זה ממ"ש הרב ב"י ז"ל. ואדרבא מדכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהלכות ברכות כל הפירות וכו' אם אין דרך לאוכלם חיים מברך עליהם שהכל, וקל וחומר הוא, ומה אם אפילו נגמר הפרי כיון שאין נאכלין כ"א מבושלים מברך שהכל, קל וחומר לפירות משויצאו והם חמוצים. וכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות שהם כחורבות לגוף ומקפידים מאד הרופאים שלא לאוכלם, ואיך שיך לברך עליהם בורא פרי העץ. ואפילו על ברכת שהכל מאד תמוה לי איך יברך כיון שהוא מזיק. ועוד ראה מסי' ר"ד בחזיון מברך שהכל משום שלא נגמר הפרי, והוא גמרא ערוכה בעירובין דכ"ז ע"ב עש"ב.

בזמן שהן מטות וכו' מים הראשונים מתחיל מן הגדול, מים אחרונים בזמן שהם ה' מתחיל מן הגדול, ובזמן שהם מאה מתחיל מן הקטן עד שמגיעין אצל חמשה וחזרין ומתחיל מן הגדול וכו' ע"כ. ופירש רש"י ז"ל ובזמן שהם מאה לאו דוקא, וה"ה עשרה וכו', ע"ש. והראב"ד ז"ל השיג למה לא כתב הא דמתחילין מן הקטן עד שהוא מגיע אצל הגדול. ועיין מר"ן הכסף משנה ז"ל מה שהליץ בעד הרמב"ם ז"ל ע"ע. וז"ל הרב המעש"ר ז"ל ומר"ן תירץ דההיא מתניתא מתנייא בימיהם וכו' ע"כ. וקצת קשה דלעיל בתחילת הפרק פסק רבינו בהך מתניתא בדין המטות וכו' אף שאינו נוהג בזמנינו ע"ש, ויש ליישב עכ"ד.

פרק ח' הלכה א'

כל פירות האילן מברכין עליהם בתחלה בורא פרי העץ וכו'.

פירות או ירקות שזרכן להאכל חיים אם בשלן או שלקן מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות, וירקות שזרכן להאכל שלוקין כגון כרוב ולפת אם אכלן חיינ מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות.

כתב הטור סי' כ"ב על כל פירות האילן וכו' ובעודם בוסר כל זמן שלא הגיעו לכפול הלבן מברכים עליהם בורא פרי האדמה. וכתב הרב ב"י ז"ל ובעודם בוסר כל זמן שלא הגיעו לפול הלבן וכו' בריש כיצד מברכין מייתי מתניתא דפרק ב' דמסכת שביעית מאימתי אין קוצצין האילנות בשביעית, בית שמאי אומרים כל האילנות משויצאו ובית הלל אומרים בחרובין משישרשו, והגפנים משיגרעו, והזתים משינצו, ושאר כל האילנות משויצאו. אמר רב אשי הוא בוסר, הוא כפול הלבן וכו'. וכתבו התוספות והרא"ש והרשב"א ז"ל מכאן יש ללמוד שאין מברכין על פירות העץ על הבוסר כשהוא פחות מכפול הלבן, אבל מברך עליו בורא פרי האדמה כמו קפריסין דאמרינן לעיל בורא האדמה. וכתב עוד הרא"ש ז"ל והרשב"א ז"ל בכל האילנות משויצאו מיד חשוב הוא לברך בורא פרי האדמה, וכן כתב הגהות בשם סמ"ג, ומשמע לרבינו שמה שכתבו ושאר כל האילנות משויצאו היינו חוץ מחרובין וזתים, דאם לא כן נמצא דפסקו הלכה כבית שמאי. ויש לתמוה על רבינו ירוחם וגם על רבינו ברמזים שכתב סתם ושאר כל האילנות משויצאו, ולא חילקו בין חרובים וזתים לשאר האילנות והרי"ף והרמב"ם ז"ל לא הזכירו דבר מכל זה. כתב רבינו ירוחם ז"ל נובלות שהוא מין פרי ולא נגמר בישולו שהכל עכ"ל, ולא דק שהרי אמרו בגמרא וכו'. והרי"ף והרמב"ם ז"ל לא הזכירו דבר מכל זה. וראיתי להרב חייא ז"ל בח' נ"א כלל נ"א סי' ז'

כ' הרב"י בא"ח סי' ר"ד וז"ל בדיבור המתחיל ובעודם בוסר וכו' בריש פרק כיצד מברכין מייתי מתניתין דפרק ב' דשביעית מאימתי אין קוצצין באילנות בשביעית בש"א כל האילנות משויצאו, ובה"א החרובין וכו' וכתבו התוספות והרא"ש והרשב"א ז"ל מכאן יש ללמוד שאין מברכין בורא פרי העץ וכו' וכתבו עוד הרא"ש והרשב"א כל האילנות משויצאו מיד, חשוב הוא לברך עליו בורא פרי העץ, וכ"כ הגהות בשם סמ"ג וכו' והרי"ף והרמב"ם ז"ל לא הזכירו דבר מכל זה. ראיתי להרב חיי אדם בחלק נשמת אדם כלל נ"א סי' ז' שהארץ והרחיב בענין זה. ובתוך דבריו כתב והרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו דין זה כמו שכתב הבית יוסף, ואדרבה מדכתב הרמב"ם ז"ל שאם אין דרך לאוכלם חיים מברך שהכל, וקל וחומר הוא ומה אם אפילו נגמר הפרי כיון שאין לאוכלם כי אם מבושלים מברך שהכל, קל וחומר לפירות משויצאו והם חמוצים. וכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות שהם כחורבות לגוף, ומקפידים מאד הרופאים שלא לאוכלם, ואיך שיך לברך עליהם בורא פרי העץ, ואפילו על ברכת שהכל מאד תמוה לי איך

המדברות ועל הנהרות אם ראה אחת מהן משלשים יום לשלשים יום מברך עושה בראשית.

ברכות פרק הרואה דף נ"ט ע"ב ואר"א אר"י הרואה פרת אגשרא דבכל אומר ברוך עושה מעשה בראשית, והאידנא דשנייה פרסאי מבי שבור מלכא ולעיל, ר"א מצירי דקירא ולעיל ע"כ ופירש רש"י ז"ל אגשרא דבכל אומר וכו' קים ליה שלא נשתנה פרת מהילוכו על ידי אדם משם ולמעלה, אבל משם ולמטה הסיבוהו בני אדם דרך אחרת. והאידנא דשנייה פרסאי מלמעלה לגשר אין לברך עליו ברוך עושה מעשה בראשית, אלא מצירי דאירא פירוש שם מחוז שהוא על הפרת ע"כ.

והרמב"ם ז"ל השמיט כל זה ולא זכר דבמקום שנשתנה בידי אדם אין מברכין וזה לשון מרן בית יוסף ז"ל משמע דלא מברכין על הנהרות עושה מעשה בראשית, אלא כשרואה אותם במקום שלא נשתנה מהלכם על ידי אדם, ולא ידעתי למה לא כתבוהו הפוסקי' עכ"ל.

הלכה כ"ה

ואם יצא בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מכרך זה לשלום וכשם שהוצאתני לשלום כך תוליכני לשלום ותציעיני לשלום ותסמכני לשלום ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך.

כתב הרב בית יוסף באורח חיים סי' קי"א וז"ל והרמב"ם ז"ל לא הזכיר תפלת הדרך אלא שכתב בפרק י' מהלכות ברכות וכו' ויש לתמוה למה לא הזכיר בה חתימה, וגם לא כתב דמצלי לא משאחו הדרך וכו' עכ"ל. וראיתי להרב ראשון לציון במ"ד לדף כ"ט שהרבה להקשות על הרמב"ם ז"ל הרב השמיט כל הדינים הנשמעים מזאת הסוגיא. והגם דכתב בפרק י' מהלכות ברכות וז"ל יצא בשלם וכו' לא הזכיר בה חתימה, והש"ס אומר דחותם בה ברוך אתה השם שומע תפלה, ותו דאמר אביי דבעי למימרה בלשון רבים והרמב"ם ז"ל אמרה בלשון יחיד, ותו דתלמודא אמר עד פרסא, והרב לא הזכיר השיעור ותו דתלמודא מייתי פלוגתא דר"ח ור"ש אי בעמידה בעי למימר או בהליכה, ואיכא פלוגתא בין ראשונים ואחרונים וכו'. והרב ז"ל לא גילה דעתו בזה עכ"ל. והביא דברי הפרי

יברך כיון שהוא מזיק. ועוד ראייה מסימן ר"ד בחזיו מברך שהכל משום שלא נגמר פרי, והוא גמרא ערוכה בעירובין דף כ"ח ע"ב עיין שם באורך.

הלכה ו'

הקור והוא ראש הדקל שהוא כמו עץ לבן מברך עליו בתחלה שהכל.

פרק כיצד מברכין דף ל"ו ע"א דהא צנון סופו להקשות, ומברכין עליו בורא פרי האדמה עיין שם באורך. והביאו הטור באור"ח סי' ר"ג וכתב הרב ב"י ז"ל פשוט בפרק כיצד מברכין ורבותא אשמועינן קא משמע לן שאף על פי שסופו להקשות, כלומר שאם אינו תולשו בעתו הוא מתקשה כעץ, אפילו הכי מברכין עליו בורא פרי האדמה ע"כ, ופסקו מר"ן ז"ל שם סעיף ח' ועיין באר הגולה. והרמב"ם ז"ל לא כתב על האי צנון, ותמה עליו הרב ראשון לציון ז"ל, וז"ל, הרמב"ם ז"ל פסק בקרא שהכל, ולא הביא האי דצנון נראה דפשיטא ליה דמברכין בורא פרי האדמה, ופירושה דסוגיא הכי הוא וכו' עיין שם באורך.

פרק ו' הלכה ג'

כל פת שהמלח בו צריך נטילת ידים באחרונה.

והכסף משנה תמה עליו, למה השמיט ההוא דכל מילחא דצריך ג"כ נטילת ידים, ועיין הרב מעש"ר ז"ל שם.

פרק יו"ד הלכה ד'

הגיע אליו טובה או ששמע שמועה טובה... מברך הטוב והמטיב.

ברכות דף נ"ט ע"ב דתניא ילדה אשתו זכר, אומר ברוך הטוב והמטיב ופסקה הטור ז"ל סימן רכ"ג ומר"ן ז"ל שם ס"א, והרמב"ם ז"ל השמיטה וכתב השכנה"ג ז"ל א"ח סי' רכ"ג בהגה"ט וז"ל ואולי ס"ל כיש שכתבו שנהגו להקל בברכה זו שאינה חובה אלא רשות, וכמו שכתב הרב בעל המפה עכ"ד.

הלכה ט"ו

על ההרים ועל הגבעות על הימים ועל

חדש מה שכתב בזה ודחה דבריו. ובסוף דבריו כתב, ואם כן הדרא קושיין לדוכתה, על כן בוחר אני לומר דמהך ברייתא דפרק הרוואה דקתני נוסח תפלת הדרך בלא חתימה דמתנייא בדוכתה וכו' נדחו דברי ר"ה דאמר דבעי ברכי, ור"ח אי שמיע ליה האי ברייתא הוה הדר ביה, גם אידחי הך דאמר אביי וכו' דהא מתני' בלשון יחיד וכו' והאי דאיפליגו ר"ח ור"ש אי בעי לאומרה מעומד, מפרשה הרמב"ם ז"ל דקאי אתפלה קצרה, וכו', ומאי דלא כתב עד פרסה סובר דלא בעינן זה אלא למאן דאמר דבעי ברכה, אבל למאי דכתבנו דלא בעי ברכה אין הכי נמי דלימא בכל גוונא, ולא בעינן שיעור עכ"ל.

הלכות שבת

פרק ב' הלכה ד'

החושש בעיניו וכו'.

כתב הרב לחם משנה שם ז"ל, רבינו לא הזכיר סוף אוכלי ופציחי עינא המוזכרים בע"ז דף כ"ח דנלמד מדין כוחל עיניו שכתב לקנץ עיין שם ועיין להמעש"ר שם.

פרק ג' הלכה א'

מותר להתחיל מלאכה מערב שבת אעפ"י שהיא נגמרת בשבת מאליה, וכו' כיצד פותקין מים לגנה וכו'.

המלך

והרמב"ם ז"ל השמיט איזה חלוקות שם די"ח. וכתב הרב המעש"ר ז"ל משום דסמך על המעיין דה"ה והוא הטעם, ולחם משנה ז"ל הקשה דאמאי לא הזכיר ההיא דאין נותנים חטים לתוך רחיים של מים וכו' ע"כ. ולא קשה מידי דלמסקנא התם שרי וכבית הלל דלית להו שביתת כלים. וכן כתבו התוספות ואפשר דאיזה תלמיד טועה כתב קושיא זו עכ"ל. ואני אומר דלאו תלמיד טועה כתבה, אלא הלחם משנה הוא בעל דינה, והיא קושיא מפרקת הרים ולית נגר דיפרקינה, ותחלה מה שאמר וז"ל וכן כתבו התוספות קושטא קאי, דהכי כתבו בתחילת דבריהם, אמנם בסוף דבריהם כתבו וז"ל ולי נראה דרבי אושעיא לא מוקי לה כבית שמאי, אלא הש"ס הוא דאמר הכי הא מני ב"ש היא אליבא דר"י דמוקי לה משום שביתת כלים, אבל לר"א

מצינן למימר דמוקי לה כבית הלל, ואית ליה השמעת קול וכו', עיין שם בדיבור המתחיל והשתא וכו', ורבים ועצומים קיימי בהאי שיטה עיין ש"ע אורח חיים סי' רנ"ב ס"ה שכתב ומותר לתת חטים לתוך רחיים של מים סמוך לחשיכה. וכתב מור"ם ז"ל שם ולא חיישינן להשמעת קול ויש אוסרים ברחיים וכל מידי שיש השמעת קול. טור והתוספות והרא"ש ז"ל פ"ק דשבת וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומות והגהות מימוניות פ"ו ותשובות מהרי"ו סי' ק"ל ואגור עכ"ל. הרי כתבו דדעת התוספות היפך מה שאמר הוא ז"ל. וא"כ לא היה לו להרמב"ם ז"ל להשמיט הא דרחיים של מים כיון שאינו פשוט כשאר חלוקות שהשמיט דסמך על המעיין כמ"ש הרב גופיה, והא דקאמר הלחם משנה ז"ל דאמאי לא הזכיר רבינו ההיא דאין נותנים חטים רצה לומר האי דינא דחטים למה לא הזכירו, והא דאמר דאין נותנים נקט לישנא דתלמודא, ושקלינן וטרינן אי משום השמעת קול או משום שביתת כלים וממה נפשך היה לו להזכירו, דאי ס"ל כמ"ש בראש דבריהם דלבית הלל שרי היה לו לכתוב נותנין וכו' אי סבירא ליה כדברי התוספות בסוף דבריהם היה לו לכתוב אין נותנין, וכיון שאין הדין פשוט להתיר או לאסור היה לו להזכיר דעתו ולא למסתם סתומי וצריך עיון.

פרק ה' הלכה ד'

משתשקע החמה עד שייראו שלשה כוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא בין השמשות בכל מקום. וכו'.

המלך

תוספת מחול על הקדש כתב מר"ן בית יוסף ז"ל בא"ח סימן רס"א וז"ל והרמב"ם ז"ל בפרק ה' לא הזכיר דין תוספת זה, וכתב ה"ה ז"ל בפרק א' מהלכות שביתת עשור דטעמא משום דלית ליה תוספת דבר תורה אלא לענוי יום הכפורים לבד, דסבירא ליה דהלכה כמאן דדריש קראי לדרשה אחרינא ע"כ. ומשמע ליה דרבינו תם שכתב לאו דוקא, דמדרבנן נמי לית תוספת, דאם לא כן לא היה לו להשמיטו עכ"ל. ומצאתי בספר שכנה"ג בהנב"י סי' ר"ס שכתב ע"ד הר"ב ז"ל, וזה אינו מוכרח שדין התוספת בכלל מה שכתב שם בתקיעות שתוקעים בערב שבת, דמשמע בהדיא דשובת קודם חשיכה, והיינו קודם חשיכה משום התוספת. ועל זה סמך ג"כ שלא הזכיר המלאכה מהמנחה ולמעלה שנתבארה בפסחים מפני שהוא מוכן

שם

המלך

ולא קורין לאור הנר.

המלך

שם שבת י"ב אר"ה והמדורה אפילו עשרה בני אדם אסור ע"כ. ופירש רש"י מדורת אש גדולה אסור, והואיל ויושבים רחוקים זה מזה ועוד זנבות האורים סמוכים להם אין זה מכיר בבא חבירו להבעיר ולחתות ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט גם את זאת וז"ל הלחם משנה ועוד חילקו שם בגמרא במדורה אפילו עשרה וכו' לא הזכירו וכו' ע"ש ועיין המעש"ר ז"ל שם.

פרק ו' הלכה ד'

נר הדלוק במסיבה בשבת אם רוב וכו' מחצה על מחצה אסור.

שבת ד' קכ"ב ע"א תנו רבנן נר הדלוק במסיבה, אם רוב נכרים מותר ואם רוב ישראל אסור וכו' ומחצה על מחצה אסור וכו' שמואל איקלע לבי אבין תורן אתא ההוא נכרי אדליק שרגא אהדירינהו שמואל לאפיה, כיון דחזא דאייתי שטרא וקא קרי אמר אדעתא דנפשיה הוא דאדליק אהדירינהו איהו לאפיה גבי שרגא ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט האי עובדא ושמואל, דאם יש הוכחה שבשבילו הדליק שרי. וכתב הרב המעש"ר ז"ל דהרח"א נר"ו הקשה כן והניח בצריך עיון ועיין עליו שם.

הלכה כ"ה

השוכר את הפועל לשמור את הפרה וכו' לא יתן לו שכר שבת לפיכך אין אחריות שבת עליו ואם היה השכיר שכיר שבת וכו' נותן לו שכרו מושלם לפיכך אחריות שבת עליו.

מציעא פרק הזהב דף נ"ח ע"א נושא שכר אינו משלם וכו' רמי ליה ריב"ח לרבה תנן נושא שכר אינו משלם, ורמינהו השוכר את הפועל לשמור את הפרה וכו' אין נותנין לו שכר שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו, היה שכיר שבת, שכיר חדש וכו', נותנין לו שכר שבת, לפיכך אחריות שבת עליו, מאי לאו לשלם, לא, להפסיד שכרו אי הכי רישא וכו', אישתיק, אמ"ל מידי שמיע לך בהא? אמר ליה הכי אמר ר"ש בקנו מידו וכן אר"י בשקנו מידו ע"כ.

מדין התקיעות שכתב מצאתי כתבו בכתב יד של הראנ"ח ז"ל ועיין להרב לחם משנה בפ"א מהלכות שביתת עשור עיין שם באורך.

פרק ד' הלכה ה'

פנה התבשיל או המים החמין מכלי לכלי אחר מותר להטמין הכלי האחר בשבת בדבר שאינו מוסיף כמו דבר הצונן וכו'.

שבת דף נ"א ע"א אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה אטמין לי צונן ואייתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה. שמע רב אמי ואקפד. אר"י מאי טעמא אקפד? כרבוותיה עבידו חדא כרב וחדא כשמואל, כשמואל דאר"י אמר שמואל מותר להטמין את הצונן, כרב דאמר רבי שמעון בר רב יצחק כל שהוא נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי גוים. הוא סבר אדם חשוב שאני ע"כ. ופירש רש"י ז"ל אדם חשוב שאני, שהרואה אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר ע"כ. וראיתי להרב כנסת הגדולה ז"ל א"ח סי' רנ"ז בהגהת הטור שכתב וז"ל בגמרא רב אמי עושה חילוק בין אדם חשוב וכו' והרמב"ם ז"ל ורבינו בעל הטורים ז"ל לא הזכירוהו ע"ש מה שתירץ ועיין המעש"ר ז"ל ועיין הרב מגן אברהם ז"ל סימן הנ"ז סקט"ו שכתב בפשיטות ואפילו אדם חשוב שרי.

פרק ה' הלכה י"ד

ולא קורין לאור הנר.

שבת דף י"ב ע"ב ולא יקרא לאור הנר וכו' אמר רבא אם אדם חשוב מותר ע"כ. ופירש רש"י ז"ל אדם חשוב וכו' שאינו רגיל להטות נר בחול מפני חשיבות ע"כ. ופסקה הטור להא דאדם חשוב מותר, ופסקה מר"ן ז"ל שם ס"ד וז"ל אדם חשוב שאין דרכו בחול להטות מותר בכל גוונא ע"כ. וכתב השכנה"ג ז"ל א"ח סי' ער"ה בהגה"ט וז"ל מימרא פסוקה היא בגמרא, והרמב"ם ז"ל פרק ה' מהלכות שבת והסמ"ג ז"ל השמטה, ואולי סוברים דעתה לא שכיח אדם חשוב וכו' והנכון אצלי שלא היה בנוסחתם, וכן נראה מדברי הרב המגיד ז"ל ועיין בשלטי הגבורים פרק קמא דשבת עכ"ד. ועיין הרב מעשה רוקח ז"ל שם ועיין הרב לחם משנה שם.